

# Serveis secrets

**C**ontràriament a la fama, la CIA, l'Agència Central d'Informació no és, ni de bon tros, l'única central d'espionatge que tenen els EUA. En tenen no pas menys de tretze, sense comptar l'FBI, el Departament Federal d'Investigacions, que és una altra cosa, i que en part té a veure amb el contraespionatge, però a l'interior del país. Una de les agències d'informació que actuen al nostre país és, per exemple, l'Agència Nacional de Seguretat (NSA), que depèn del Departament d'Estat. Cap a final de la dècada del 1960 i principi de la del 1970, el personatge que duia aquesta feina a Barcelona era un tal Richard Brow. L'activitat que hi va fer, abans d'allò que en diuen "transició", va ser tan considerada pels seus caps que li van concedir una promoció, amb un càrrec important a Washington. Més tard va planejar des d'allà la invasió nord-americana de l'illa de Grenada. Ara, ja no se sap on para. A Barcelona, hi tenia molts amics, sobretot entre els polítics de l'oposició i els professionals de premsa, ràdio i televisió. A través d'ell, el Govern dels Estats Units els pagava –almenys– viatges als EUA. La cosa més paradoxal era que molts dels qui, aleshores i fins entrat el postfranquisme, em denigraven dient que "treballava" per la CIA (Déu meu, per lluitar pels drets de les nacions espoliades, començant per la nostra!) eren els primers a acceptar aquells "regals" d'Amèrica.

Però els babaus de l'època, i els altres, han parlat sempre de la CIA. Quan, de fet, el 85% dels pressupostos nord-americans d'espionatge van dedicats als serveis militars: satèl·lits espia o escoltes electròniques, posem per cas, tot controlat pel Pentàgon. Per cada zona on la CIA té agents, cada branca de les forces armades, una per una, també n'hi té. Aquestes despeses puguen a un total de 28.000 milions de dòlars, uns 3.725.000 milions (tres bilions set-cents vint-i-cinc mil milions) de pessetes. Són moltes les veus que s'han alçat als Estats Units reclamant que aquesta fortuna vagi a escoles, a recerca científica, o a pal·liar la situació de pobresa i d'endarreriment que massa gent sofreix al país.

L'últim director de la CIA va ser James Woolsey, considerat en el seu temps com una de les millors tries del president Clinton. Es tractava d'un jurista molt important de Washington i tot augurava que les coses li anirien força bé. Però havia heretat una sèrie de problemes que ell no havia causat. Un d'ells va ser la descoberta que Aldrich Ames, el cap de contraespionatge de la CIA, feia deu anys que era un espia dels russos, havia delatat molts agents dels nord-americans, força dels quals foren executats pels soviètics. Quan va esclatar l'escàndol, Woolsey es va ne-

**Las nova conjuntura de les relacions internacionals és la causa de les renovacions dels principals serveis secrets del món: EUA, Rússia i Israel preparen noves estructures.**

gar a posar al carrer tota la gent que depenia d'Ames. Fou criticat per això al Congrés, i també perquè no volia que rebaixessin els pressupostos dedicats a espionatge. Va acabar de perdre suport quan la premsa va fer saber que un estudi de la CIA opinava que Jean-Bertrand Aristide, el president d'Haití, era considerat "mentalment inestable". Just en el moment que el president Clinton l'havia alabat públicament i comprometia oficialment els Estats Units a tornar-lo al poder. La gota que va fer vessar el got fou un plet per "discriminació sexual" presentat per una treballadora de la CIA. Resultava que aquesta mena d'actuacions hi era corrent i formava part de la "cultura" de la "companyia".

Però el director de la CIA també s'havia creat problemes propis. Molts d'ells inherents al final de la guerra freda. Sobretot per qüestió de diners. No pas personals, sinó dels necessaris per



# en vies de canvi

a continuar el funcionament usual de l'agència. De manera que els errors de la CIA pesaven més que no els encerts.

Tot assenyalava que els caps de l'espionatge havien informat d'allò que el govern volia sentir, i que els seus agents a vegades "descobrien" allò que sabien que seria ben rebut. La feina resultava feixuga, i per això James Woolsey fa setmanes que va dimitir del càrrec i el president Clinton encara no ha nomenat el seu successor.

**De la KGB a l'FKS, passant per l'MSB i el TSR.** En els temps immediatament posteriors a l'esclatament de l'URSS, s'acostumava a dir que la KGB havia desaparegut i ja no tenia el poder de què disposava abans. Com sempre sol passar en aquesta mena d'informacions una part és certa i una altra part no. És possible que el poder omnímode que havia tingut a l'imperi



EFE

ARXIU

**La CIA, l'Agència Central d'Informació no és, ni de bon tros, l'única central d'espionatge que tenen els EUA. En tenen no pas menys de tretze, sense comptar l'FBI. El 85% dels pressupostos nord-americans d'espionatge van dedicats als serveis militars: satèl·lits espia o escoltes electròniques, posem per cas, tot controlat pel Pentàgon (esquerra). L'últim director de la CIA, James Woolsey (dalt), va heretar una sèrie de problemes que ell no havia causat. Fa setmanes que va dimitir del càrrec i el president Clinton encara no ha nomenat el seu successor.**

rus ja no torni mai més a ser el mateix. I pel que fa a les repúbliques que, més o menys, se n'han independitzat, han creat els seus serveis propis i no els donen el caire que la KGB havia tingut. I també és cert que els nous dirigents russos han reduït l'abast de les operacions secretes a l'interior de les seves fronteres.

I allò que, fins no fa gaire, anomenaven la Segona Direcció de la KGB, ara es diu Servei de Seguretat Interrepública (MSB). Té una plantilla d'almenys 6.000 treballadors. La seva nova feina és de lluitar contra la delinqüència organitzada, el tràfic de drogues i la corrupció, que ja és prou feina a la Rússia actual. L'MSB pot acabar essent absorbit per alguns altres departaments del Govern, o ser reduït a un paper de coordinador, com ve a ser-ho el de la Interpol a Occident. Encara que si triomfen les tendències autocràtiques que es perfilen a Rússia, podria tornar a l'antiga tasca de vigilar i de reprimir l'oposició política.

Quant als espies que la KGB tenia per tot el món, no s'han pas quedat sense feina. Van ser transferits de la Primera Direcció a un nou Servei d'Informació Central (TSR). Després tot quedà englobat dins un Servei Federal de Contraespionatge (FKS), amb una plantilla de més de 15.000 persones. Els agents de sempre mai no han deixat de treballar. De tant en tant, sorgeixen notícies que, en una ambaixada o una altra d'un país occidental, uns quants "diplomàtics" russos han estat expulsats per espionatge.

Segons el nou Govern de Rússia, un 90% del agents del servei d'informació a l'estranger són russos. Ningú no els ha posats al carrer perquè, diuen, han treballat prou bé, i poden continuar treballant per una pàtria democràtica. No parlen, en canvi, del 10% restant, dels estrangers que treballaven i treballen per a ells. No sabem què ha passat amb la majoria. Però d'alguns dels que actuaven a Barcelona, sí que se sap. Com d'aquell professor d'Història que, fa anys, en una entrevista de J. M. Martí Gómez a *La Vanguardia*, el cap que aleshores tenia el PSUC assenyalava que havia fet diverses feines notòries per a la KGB. I ningú no ho va negar, ni va protestar. És curiós de constatar com certes coses s'obliden i ningú no sembla haver-se'n assabentat.

Tampoc no s'han quedat sense feina les tropes de frontera que tenia l'URSS. Només que ara en diuen Comitè per la Protecció de les Fronteres. També s'encarreguen de les duanes i de la immigració. Deuen ser uns 240.000. Encara es veu menys clar de quines fronteres s'ocupen. Amb els canvis que hi ha hagut, i la influència que, a poc a poc, van recuperant el russos, ni són les



que pertocarien a Rússia, ni tampoc les que diuen oficialment.

Igualment, ha continuat funcionant el sistema d'espionatge electrònic que tenien abans. Ara es diu Direcció Autònoma de Comunicacions de Seguretat. Amb tot, queden prou zones fosques de les quals se sap molt poca cosa. Els funcionaris de la KGB eren molts més. D'uns 85.000 ha estat dit que els han "resubordinats" (el llenguatge comunista sempre ha estat molt alambinat), i no n'ofereixen cap més explicació. I d'uns altres 90.000 diuen que són a "departaments perifèrics". Coneixent el llenguatge dels imperia-listes quan es refereixen a "la perifèria", això deu significar que actuen a les repúbliques que s'han separat.

També hi ha a l'FKS una unitat militar de contraespionatge, sota els auspicis dels "òrgans de la seguretat de l'estat". És possible que es tracti del TSR de què parlàvem abans. I, a més, tenen una unitat similar, que actua dins les forces armades.

**EL GRU.** El servei militar d'intel·ligència, el GRU, no ha hagut de passar per tants de canvis; ni tan sols li han canviat el nom de l'època comunista. Si, tal vegada, li ha calgut tancar alguna de les seves *estacions*, l'únic que ha de lamentar de fet és la pèrdua d'una part de la seva xarxa global de comunicacions basada a Ucraïna i al Kazakhstan. El GRU (el nom complet és Direcció Principal d'Informació de l'Estat Major) és dividit en direccions regionals, que són les que apleguen i processen la informació. Dins de cada direcció regional, els caps de sector són responsables, cadascun, d'un país o dos. I la informació es troba centralitzada a la seu central, a la carretera de Korðixoskoie, en un edifici conegut popularment per la "casa de vidre". Un dels documents importants que genera és el *Report anual d'investigacions*, que aprecia les forces i les febleses dels enemics potencials.

**En els temps immediatament posteriors a l'esclatament de l'URSS, s'acostumava a dir que la KGB havia desaparegut i ja no tenia poder. Si bé s'ha reduït l'abast de les operacions a l'interior, l'atenció a la lluita contra la delinqüència organitzada, la informació sobre la indústria armamentística estrangera i els nous atacs a la "integritat territorial" donen sentit a una estructura que tan sols s'ha reconvertit.**



L'any passat, per primer cop, contenia informació sobre els antics membres del pacte de Varsòvia, i també d'Estònia, Letònia i Lituània.

Un dels departaments del GRU que ha hagut de desaparèixer és l'antic departament polític, que –no cal dir-ho– era regentat pels comissaris comunistes de torn. L'han reemplaçat amb un departament de personal, que publica una *Revista d'afers militars*. Els aspirants a agents estudien a l'Acadèmia Diplomàtico-Militar, que els alumnes anomenen el "conservatori". Per a entrar-hi cal haver servit cinc anys a les forces armades i tenir, almenys, el grau de capità. També, i seguint el sistema de control familiar que han aplicat sempre els comunistes, els cal ser casats i tenir almenys dos fills. Els estudis duren tres anys.

El "conservatori" consta de tres departaments. El primer departament entrena els agents secrets, coneguts pels "jaquetes", que hauran d'actuar a l'estranger; depenen de l'*estació* del GRU que hi ha a cada país. Els "jaquetes" dissimulen la seva activitat fent feines diverses a les ambaixades, de corresponsals de diaris o en empreses estatals que actuen en països estrangers, com és ara la companyia aèria Aeroflot. El segon departament entrena els agregats militars destinats a les ambaixades russes, que actuen sovint de caps d'*estació*. El tercer departament forma els oficials investigadors que han d'establir-se als quaters generals respectius dels districtes militars de Rússia. Cada un dels tres departaments és dividit en subgrups, especialitzats en qüestions diverses, països i llengües. Els alumnes de l'Acadèmia, homes majoritàriament, hi figuren inscrits amb el cognom de soltera de la muller.

El "conservatori" és gran i produeix prop de 200 graduats cada any. Una part important d'aquests encara són els *il·legals*, o espies enquistats en un país estranger i protegits amb unes mesures de seguretat extraordinàries. Cada un d'aquests estudiants, l'ensenyen de cinc a sis instructors, durant almenys tres anys. Els *il·legals* són especialment útils en aquells països on les tasques del contraespionatge i de la policia secreta són particularment eficaces.

El GRU té 24 brigades de comandos particularment ben entrenades, les *Spetsnaz*, amb un total d'uns 25.000 homes. Els entrenen a la base aèria del port fluvial de Riazan; els especialitzen a lluitar rere les lí-

nies enemigues i a destruir-ne les fonts de subministrament. És molt probable que, ara, les hagin utilitzades a Txetxènia.

L'espionatge industrial continua essent una de les prioritats del GRU. L'obtenció d'un secret industrial resulta molt cara. I a més, amb el desori econòmic palès de Rússia i els pocs diners de què disposen les empreses russes, no sempre és segur que se'n puguin aprofitar. Per això, actualment és difícil de saber quins secrets industrials cal robar. Abans de l'ensulsiada comunista (fins al 1992, de fet) era la comissió d'afers militars-industrials, VPK, qui s'encarregava de centralitzar aquesta mena d'operacions.

Tanmateix, la funció primordial del GRU és de detectar i d'aturar intents d'atacs per sorpresa contra Rússia o la seva "integritat territorial". Però, tal com apuntàvem, també s'ocupa de fer reports sobre la condició de l'armament dels països estrangers, les recerques i els avenços que s'hi duen a terme, la importància de la seva indústria d'armament i la influència que hi exerceixen els Estats Units i la ideologia dels seus militars.

La rivalitat amb l'FKS és forta. Els de l'antiga KGB anomenen "botes" els del GRU; i aquests els diuen "xerrires". Amb tot, quan es tracta dels interessos generals de la "mare Rússia", uns i altres fan pinya contra els enemics possibles. Això no vol pas dir que els seus caps tinguin els mateixos punts de vista sobre el món exterior. El cap de l'FKS, Evgueni Primàkov, opina que ara com ara Rússia no té enemics exteriors. Mentrestant, el cap del GRU es preocupa encara pels Estats Units, alguns altres països membres de l'OTAN, i la Xina. Es tracta del tinent-general Fèdor Ladyguin, nomenat director el 1992, però professional de l'espionatge i especialista en armament des de fa una vintena d'anys.

**El Mossad.** El tercer país més famós –avui– pel seu servei d'espionatge és segurament Israel. Té més d'una agència que s'hi dedica; però, sens dubte, la més notòria és l'Institut d'Informació i Operacions Espacials, més conegut amb el nom de Mossad. Amb els canvis polítics que hi ha hagut –i que ben probablement hi haurà– al seu país, el Mossad es prepara igualment per modificar la direcció de la seva feina. Alguns objectius primordials, com era Jordània, a partir d'ara seran tractats d'una de manera distinta. Després dels acords obtinguts últimament, la descoberta d'un agent del Mossad a Jordània podria provocar complicacions ben molestes. Diuen, fins i tot, que els serveis d'espionatge dels dos països es preparen per col·laborar molt estretament. Ja va passar això mateix amb Egipte,

des dels famosos acords de Camp David. Amb tot, els israelians no han deixat de vigilar-hi els extremistes islàmics. I continuaran fent-ho, ben segurament.

Síria encara és un lloc de força interès per al Mossad, baldament només fos perquè hi tenen la seu les faccions palestines més extremistes, contràries al procés de pau. Potser això no durarà gaire, si les converses iniciades ja fa temps amb els seus dirigents arriben a fructificar. Amb l'ajut i la supervisió dels americans, és clar. Pel que fa al Líban, on l'espionatge israelià ha tingut tants d'èxits, la tasca del Mossad hi perdrà algunes de les raons de ser tan aviat com l'exèrcit d'Israel s'enretiri de l'anomenada "zona de seguretat" libanesa i es mantingui dins les seves fronteres.

A la seu central del Mossad, ja s'hi deixen sentir els aires del canvi. Les seccions relatives a Jordània i als estats àrabs del Golf de Pèrsia ja han començat a reduir plantilla i la responsabilitat final ha estat traspasada al Ministeri d'Afers Estrangers del Govern de Simon Peres. Probablement, seguiran les seccions dedicades al Marroc i a Tunísia i, després, potser les seccions de Síria i del Líban.

No se sap si el Mossad dedicarà la seva atenció a l'espionatge econòmic, com ja se sap que ho fan els russos i la CIA, igual que alguns altres serveis del món; però és ben probable. És el que fan, entre més coses, les estacions del Mossad establertes a Barcelona, que actuen sovint sota la cobertura d'empreses del ram de l'hotelleria. Els resultats podrien ajudar a cobrir les mancances financeres que hi haurà en el pressupost de l'Institut. En previsió dels canvis, Xabtai Xavit, cap del Mossad des del 1989, prova de justificar la necessitat de les despeses assenyalant el perill que significa l'Iran i els seus intents d'aconseguir una bomba nuclear.

D'una altra banda, el primer ministre israelià, Yitzhak Rabin, de qui depèn el Mossad, tampoc no vol que els "tractes" amb el món àrab depenguin íntegrament del ministeri de Peres. Com és ben sabut, Rabin i Peres són rivals des de fa molt de temps. I per això és possible que arribin a una mena de *modus vivendi*. Mentrestant, Rabin ha buscat un successor per a Xavit. I el que diuen a Jerusalem, com a Tel-Aviv, és que ha pensat en algú de fora del món de la informació secreta per reorganitzar l'agència de dalt a baix: potser el seu ajudant militar, el general Dan Yatom; o bé el general Uri Saguí, director de l'agència d'espionatge militar, AMAN. El que és Xavit ha retardat expressament l'edat de jubilació per intentar que nomenin un dels seus subordinats.

**Jordi Ventura**



**El general Dan Yatom, ajudant militar del president Yitzhak Rabin, és un dels principals candidats a succeir Xabtai Xavit al capdavant del Mossad. Les seccions del servei secret israelià canviaran o desapareixeran per donar pas a noves modalitats d'espionatge, com l'econòmic.**